

DRŽAVNE POTPORE OBITELJIMA S DJECOM: PRIKAZ ODABRANIH NOVČANIH POTPORA I USPOREDBA HRVATSKE I NEKIH EUROPSKIH DRŽAVA

Pregledni znanstveni rad

UDK 331.226

364.044.2-053.2

331.817:349.2

340.5

Primljeno: 25. listopada 2018.

Blaženka Pavliček Budimir*

U radu je provedena analiza pet javnih potpora kojima se financijski pomaže obiteljima s djecom u Hrvatskoj, Sloveniji, Njemačkoj, UK i Francuskoj. Radi se o jednokratnim novčanim pomoćima kod rođenja djeteta, roditeljskim naknadama, dječjem doplatku, oporezivanju dohotka roditelja te smanjenim stopama PDV-a kad su u pitanju proizvodi za djecu. Te potpore postoje zbog davanja ekonomske i socijalne sigurnosti obiteljima s malom djecom, zbog sprečavanja siromaštva djece, zbog ravnomjernijeg raspoređivanja poreznog tereta u odnosu na pojedince ili obitelji bez djece, ali i zbog pokušaja utjecaja na visinu nataliteta. Rezultati istraživanja relevantnih propisa koji uređuju to područje te drugih dostupnih dokumenata upućuju na određenu sličnost u pristupu ovom pitanju u državama srednje Europe, ali i na potrebu za dugoročnim strategijama kad je u pitanju raspodjela socijalnih potpora bilo koje vrste. Provedena analiza otvara prostor za daljnja istraživanja, osobito u području oporezivanja dohotka obitelji.

Ključne riječi: obiteljska politika, roditeljske naknade, dječji doplatok, oporezivanje dohotka

1. UVOD

O populacijskim, obiteljskim te općenito socijalnim politikama pisane su brojne knjige, znanstveni i stručni radovi, u kojima su raspravljani njihovi povijesni razvoji, tipovi, instrumenti, mjere te, dakako, ciljevi i posljedice. Obuhvaćene su i brojne teme koje se tiču utjecaja tih politika na demografske trendove, na usklađivanje poslovnog i privatnog života roditelja, na tržište rada, migracije itd. Ipak, u hrvatskoj literaturi rijetko se nalazi pregled konkretnih financijskih mjera koje države poduzimaju u pogledu utjecaja na navedene politike te je kao cilj ovog rada zadano istražiti glavna novčana izdvajanja na koja od svoje države imaju pravo roditelji¹ u prvim godinama života djeteta u Hrvatskoj i usporediti koliko istovrsna izdvajanja iznose u nekim europskim državama. Pri analizi visine naknada postavljaju se pitanja o njihovoj usporedivosti, udjelu koji zauzimaju u bruto društvenom proizvodu, o njihovoj dostatnosti u vrijeme početka roditeljstva ako se

* Blaženka Pavliček Budimir, dipl. oec., polaznica poslijediplomskog doktorskog studija Fiskalni sustav i fiskalna politika na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

¹ Pod određenim uvjetima i posvojitelj, skrbnik, udomitelj.

uzme u obzir prosječna plaća u pojedinoj državi, kao i o eventualnim mogućnostima za drugačiju preraspodjelu sredstava. Tema otvara brojna druga pitanja, koja zbog propisanog opsega ne mogu biti obrađena u ovom radu, ali otvaraju prostor za dodatna istraživanja.

Kad se piše o populacijskim politikama, neki autori² navode kako europske države često izbjegavaju korištenje tog pojma kada je riječ o mjerama koje države provode u vezi s utjecajem na nepovoljne demografske trendove. Razlozi su tome vjerojatno povijesni, s obzirom na preagresivne mjere koje su u tom pogledu nekada provodile određene zemlje, a koje su previše ulazile u intimu pojedinaca i na taj način kršile ljudska prava te su populacijske politike ponekad bile okarakterizirane negativno. Zbog osjetljivosti te teme državni su potezi u svrhu utjecaja na nepovoljne demografske trendove u većini europskih zemalja često sastavni dio politika koje se nazivaju obiteljskima ili čak socijalnima. Na taj način države implicitno nastoje raznim mjerama, kroz povećanje kvalitete života za cijelu obitelj i stvaranje povoljnih uvjeta, utjecati na motiviranost za imanje djece.³

Kad govorimo o obiteljskoj politici, jedna od najcitiranijih i najsveobuhvatnijih definicija u dostupnoj literaturi bila bi ona koju navodi Stropnik: „Obiteljska politika je cjelovit i sustavan skup mjera koje djeluju u korist obitelji, prije svega obitelji s djecom. Te im mjere pomažu u problematičnim situacijama ekonomskog, socijalnog, zdravstvenog, stambenog i sličnog karaktera: ublažavaju financijski teret što ga za obitelj predstavljaju djeca, omogućuju usklađivanje obiteljskih i radnih obveza, štite trudnice i djecu itd.“⁴ Stropnik ističe kako pri tome država ne smije biti nasilna te svakoj obitelji mora omogućiti alternativni izbor načina kako da riješi neki svoj problem.⁵

U provođenju obiteljskih politika država koristi instrumente koji se, iako svi na kraju predstavljaju javni trošak koji se može izraziti u novcu, uobičajeno grupiraju u tri osnovne grupe: financijski, vremenski te kroz razne usluge.⁶ Od usluga su u prvim godinama djeteta najvažnije one koje se odnose na čuvanje djece u jaslicama, odnosno vrtićima, dok se vremenski instrumenti odnose se na razne vrste plaćenog ili neplaćenog dopusta u svrhu odgoja i njege djeteta. Financijske instrumente, koji su zapravo predmet istraživanja ovog rada, mogli bismo podijeliti na novčane transfere koji se isplaćuju roditeljima izravno (kroz sustav zdravstvenog ili socijalnog osiguranja) ili su financirani

² Npr. Stropnik, N., Ciljevi, mjere i posljedice populacijske i obiteljske politike, *Revija za socijalnu politiku* 2(3), 1995, 215–222, str. 216; Wertheimer-Baletić, A. Populacijska politika u razvijenim europskim zemljama, *Rad 492. Razred za društvene znanosti* 43, 2005, 297–330, str. 300.

³ Wertheimer-Baletić, A., Eksplicitna i implicitna populacijska politika u europskim zemljama, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, vol. 4, br. 1, prosinac 2006., str. 1–22; str 12.

⁴ Stropnik, N., Obiteljske politike u Europi, *Revija za socijalnu politiku* 3(2), 1996, 105–115, str. 105

⁵ Ibid.

⁶ Više autora spominje takvu podjelu, npr. Puljiz, V., Hrvatska: od pasivne prema aktivnoj socijalnoj državi, *Revija za socijalnu politiku* 8(1), 2001, 1–18, str. 13. U literaturi se inače spominju još i materijalne (hrana, odjeća, stvari...) i emocionalne (savjeti) vrste potpora (npr. kod Nenadić-Bilan, D., Društvena potpora roditeljima djece predškolske dobi, *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu* 64 (1), 2015, str. 45–63).

iz općih poreznih prihoda, te na neizravne instrumente, kroz koje, najčešće u obliku poreznih olakšica, država ostaje bez dijela prihoda u korist obitelji s djecom. Kao glavne naknade te namjene za ovaj rad odabrane su: jednokratne novčane potpore za novorođeno dijete, rodiljne i roditeljske naknade, dječji doplatak, osobni odbitak kod poreza na dohodak te snižene stope PDV-a na dječju hranu i ostale proizvode za djecu.

Iako se smatra kako utjecaj financijskih potpora na odluku o imanju djece nije velik niti je jednak za sve skupine stanovništva,⁷ rasprave u javnosti na tu temu česte su i uvijek se vode oko pitanja (ne)dovoljnog financiranja države, koja pak, s druge strane, voli isticati povećanja navedenih pokazatelja.

Većina podataka obrađenih u ovom radu prikupljena je iz zakonskih propisa odabranih država koji propisuju visine naknada te iz ostalih dostupnih dokumenata na mrežnim izvorima nadležnih institucija. U posljednjem dijelu rada autor na temelju obrađenih podataka donosi zaključak o analiziranim pokazateljima.

2. O ODABRANIM POKAZATELJIMA I DRŽAVAMA

Jednokratne novčane potpore za novorođeno dijete, rodiljne i roditeljske naknade te dječji doplaci izravni su novčani transferi, dok se kod odbitka od poreza na dohodak, kao i kod sniženih stopa PDV-a, radi o neizravnim davanjima, kroz ustezanje države od prihoda. Navedena izravna davanja mogu biti jednaka za sve roditelje, kao što je to uglavnom slučaj s jednokratnim isplatama za novorođenčad te roditeljskim naknadama; mogu se razlikovati ovisno o prihodima primatelja, što je karakteristično za rodiljne naknade, dječji doplatak te osobni odbitak kod poreza na dohodak; ili pak mogu ovisiti o količini potrošnje (snižene stope PDV-a).

Kod jednokratnih potpora za novorođenče te rodiljnih naknada uglavnom je karakteristično da proizlaze iz obveznog zdravstvenog osiguranja majke,⁸ a izdašnije su u državama s višim životnim standardom i višom zaposlenošću. Te potpore obično su određene u fiksnom iznosu, odnosno ne ovise o prihodima ili statusu zaposlenosti, te su namijenjene pokrivanju troškova kupnje opreme ili raznih potrepština za novorođenče.

Rodiljne i roditeljske naknade glavni su oblik državne potpore u razdoblju rodiljnih/roditeljskih dopusta i uglavnom su vezane uz cijelo razdoblje dopusta. Prava vezana za njihovu isplatu odnose se u prvom redu na zaposlene roditelje, kojima u većini zemalja visina rodiljne potpore ovisi o visini plaće koju su primali prije početka dopusta. U nekim zemljama, kao npr. Hrvatskoj, ne postoji gornja granica visine rodiljnih naknada, dok druge zemlje gornju granicu te naknade određuju kao određeni postotak ranije isplaćivane plaće, prosječan iznos plaće, minimalni iznos plaće ili na drugi način.

⁷ Thevenon, Olivier i Gauthier, Anne H. (2011), Family policies in developed countries: a 'fertility-booster' with side-effects, *Community, Work & Family* 14 (2), 2011, 197-216, str. 204-205

⁸ Kao što navodi npr. i Stropnik, N., Obiteljske politike u Europi, *Revija za socijalnu politiku* 3(2), 1996, 105-115, str. 107

Roditeljske pak naknade najčešće su osjetno niže te se može primijetiti korelacija između visine tih naknada i odluke roditelja o duljini trajanja dopusta. Za samozaposlene, nezaposlene roditelje, poljoprivrednike i druge najčešće je propisana neka fiksna vrijednost naknade, odnosno vrijednost koja je vezana za prosječnu plaću, proračunsku osnovicu i sl.

Više autora⁹ opisuje upravo dječji doplatk kao najznačajniji oblik dječje zaštite, zahvaljujući kojem je osigurano postojanje minimalne razine osnovnih uvjeta za razvoj djece. Iznosi dječjeg doplatka mogu biti isti za svu djecu te se doplatk tada smatra mjerom obiteljske politike, ili se mogu razlikovati ovisno o prihodima roditelja, pri čemu bi se moglo reći da je više instrument socijalne politike. U državama analiziranim u ovom radu nailazimo na doplatke namijenjene obiteljima s nižim prihodima i/ili više djece, osim u slučaju Njemačke, gdje postoji i posebna vrsta doplatka, čiji je iznos isti za svu djecu, bez obzira na prihode.

Kod oporezivanja dohotka progresivnim se poreznim stopama nastoji više opteretiti one koji primaju veći dohodak. Pod pretpostavkom da roditelji sve svoje dohotke dijele s djecom, države omogućuju da se određeni dijelovi dohotka ne oporezuju ili da se sama porezna obveza umanjuje za određeni iznos. Odricanjem od tih poreznih prihoda pogoduje se kućanstvima s djecom s obzirom na njihove očekivane povećane troškove. Koliku korist pri tome ostvaruju, ovisi o visini njihovih prihoda, o poreznim stopama, kao i o broju djece.

O prednostima i nedostacima jednostopnih i višestopnih sustava PDV-a rasprave o broju i visini stopa među poreznim stručnjacima¹⁰ traju godinama. Kao glavni nedostaci jednostopnih sustava navode se regresivnost oporezivanja, prilikom koje svi porezni obveznici plaćaju jednak iznos poreza, bez obzira na njihovu ekonomsku snagu, ali i nemogućnost utjecaja na jačanje konkurentnosti pojedinih sektora gospodarstva. Brojniji su nedostaci sustava s više stopa, pa se tako kao glavni argument navodi kako PDV ne bi trebao biti instrument socijalne politike, da na taj način država više gubi na prihodima koje bi dobila da postoji jedna stopa PDV-a nego što bi potrebitim skupinama izdvojila kroz izravne socijalne transfere (npr. dječji doplatk) ili na neki drugi način unutar poreznog sustava (porezna oslobođenja u oporezivanju dohotka). Ipak, bez obzira na navedeno, većina država članica Europske unije ima tri ili više stopa PDV-a, najčešće upravo iz razloga prikazivanja kako time pomažu socijalno osjetljivim skupinama stanovništva ili pojedinim dijelovima gospodarstva. Iako kod diferencirane politike cijena kad su u pitanju proizvodi za djecu možemo reći da su ta sredstva zaista utrošena

⁹ Npr. Učur, Marinko Đ., *Socijalno pravo*, Informator, Zagreb, 2000, str. 256; Puljiz, V., Hrvatska: od pasivne prema aktivnoj socijalnoj državi, *Revija za socijalnu politiku*, 8(1), 2001, 1-18, str. 13

¹⁰ Jelčić, B., Lončarić-Horvat, O., Šimović, J., Arbutina, H., Mijatović, N. (2004), *Hrvatski fiskalni sustav*, Narodne novine, Zagreb; Šimović, J., Šimović, H. (2006), *Fiskalni sustav i fiskalna politika Europske unije*, Pravni fakultet, Zagreb; Šimović, J., Socijalni učinci poreza na dodanu vrijednost, *Revija za socijalnu politiku*, 3 (1998), 2-3, 99-110; Cindori, S., Pogačić, L., Problematika utvrđivanja broja i visine stopa poreza na dodanu vrijednost, *Ekonomski misao i praksa*, br. 2, prosinac 2010.

namjenski, valjalo bi razmotriti argumente koji se odnose na neopravdanost višestopnih sustava PDV-a.

Ako se utjecaj države promatra kroz mjere koje ona provodi u vezi s obiteljskom/populacijskom politikom, često se navode dva pristupa – eksplicitni i implicitni.¹¹ Koji od ta dva pristupa država provodi, vidi se iz toga je li država javno obznanila da želi imati izravan utjecaj na povećanje populacije te zbog toga provodi takve izravne mjere, ili je pak nastojanje za povećanjem populacije skriveno iza neizravnih mjera, npr. stambene, kreditne, politike zapošljavanja žena itd.

Osim tog pristupa, u literaturi se navodi podjela obiteljskih politika prema Gauthieru,¹² prema kojoj se obiteljske politike razlikuju ovisno o vrsti intervencije države. Prema toj podjeli intervencije države mogu biti ekonomske (novac) ili ekološke (usluge), a ovisno o kombinaciji tih dviju vrsta intervencija proizlaze četiri različita profila obiteljske politike. Tako se npr. za Francusku smatra da obiteljima daje toliko velike novčane transfere da se pritom drugog roditelja može i osloboditi potrebe zapošljavanja, a ima i jako dobro razvijene usluge vezane za djecu. Njemačka bi spadala u skupinu zemalja koje također daju izdašne financijske potpore, ali ima slabo razvijene usluge, dok se za Ujedinjenu Kraljevinu Velike Britanije i Sjeverne Irske (dalje u tekstu: UK) smatra kako ima slabo razvijene usluge obitelji, a istovremeno izdvaja i mala financijska sredstva za potrebe obitelji. U preostali profil ubrajaju se države kod kojih također nema visokih novčanih transfera, ali su usluge obitelji vrlo razvijene, kao što je npr. u Švedskoj.

Za analizu u ovom radu Hrvatska se uspoređuje sa Slovenijom i Njemačkom, odabranima zbog blizine, povijesne povezanosti te današnje orijentiranosti prema tim zemljama, te nasuprot tome sa zapadnoeuropskom Francuskom i UK, u kojima se pristup toj problematici razlikuje i od država srednje Europe i međusobno.

3. KOMPARATIVNA ANALIZA DRŽAVNIH POTPORA PREMA ODABRANIM PARAMETRIMA

3.1. Hrvatska

Potpore koje se analiziraju u ovom radu u Hrvatskoj su uređene kroz više propisa – od Zakona o roditeljskim i roditeljskim potporama, Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju, Zakona o dječjem doplatku – kojima su regulirana izravna novčana davanja, pa do Zakona o porezu na dohodak i Zakona o porezu na dodanu vrijednost, u kojima su propisani uvjeti za analizirana smanjenja poreznih obveza.

¹¹ Prema Wertheimer-Baletić, A., Eksplicitna i implicitna populacijska politika u europskim zemljama, *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*, vol. 4, br. 1, prosinac 2006., str. 1-22.

¹² Preuzeto iz: Puljiz, V., Zrinščak, S., Hrvatska obiteljska politika u europskom kontekstu, *Revija za socijalnu politiku*, svezak 9, br. 2 (2002), str. 126.

U svrhu lakšeg početka kad je u pitanju nabava brojne potrebne opreme za novorođeno dijete sve zdravstveno osigurane osobe u Hrvatskoj imaju pravo na jednokratnu novčanu potporu za novorođeno (i za posvojeno) dijete.¹³ Ta novčana potpora iznosi 70 % proračunske osnovice,¹⁴ što prema postojećem stanju iznosi 2328,20 kuna, a isplaćuje ju Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje.^{15 16}

Rodiljne naknade, koje je država u 2017. godini odlučila povećati,¹⁷ za zaposlene i samozaposlene roditelje isplaćuju se u punom iznosu njihove prijašnje plaće tijekom trajanja rodiljnog dopusta i tu nisu određene gornje granice visine naknada.¹⁸ Za ostale roditelje (koji nemaju dovoljno radnog staža,¹⁹ koji ostvaruju drugi dohodak, poljoprivrednici, nezaposleni²⁰) rodiljna naknada iznosi svega 70 % proračunske osnovice, odnosno 2328,20 kuna. Razdoblje tijekom kojeg se iz sredstava Državnog proračuna isplaćuju rodiljne naknade (rodiljni dopust) može trajati od najranije 45 dana prije očekivanog poroda pa sve dok dijete ne navrši šest mjeseci života.²¹

S istekom tog razdoblja roditelji imaju pravo na korištenje roditeljskog dopusta, koji može trajati od šest do 30 mjeseci,²² a država ovdje opet propisuje razliku u naknadi ovisno o statusu zaposlenosti roditelja. Dok je za zaposlene i samozaposlene roditelje dano pravo na naknadu plaće u iznosu do 120 % proračunske osnovice mjesečno,²³ odnosno do 3991,20 kuna mjesečno (ali ne manje od 70 % proračunske osnovice mjesečno), iznos roditeljske naknade za sve ostale jest 70 % proračunske osnovice mjesečno,²⁴ odnosno

¹³ Zakon o rodiljnim i roditeljskim potporama (ZRRP), Narodne novine br. 85/08, 110/08, 34/11, 54/13, 152/14, 59/17; čl. 41.-43.

¹⁴ Prema Zakonu o izvršavanju Državnog proračuna Republike Hrvatske za 2017. godinu, Narodne novine br. 119/16, proračunska osnovica iznosi 3326,00 kuna, a uvidom u zakone o izvršavanju Državnog proračuna prethodnih godina takva je od 2002. godine. Taj iznos predstavlja osnovicu za obračun naknada i drugih primanja na temelju posebnih propisa (u ovom radu spominjat će se i kod navođenja iznosa rodiljnih i roditeljskih naknada te dječjeg doplatka).

¹⁵ Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, <http://www.hzzo.hr/rodiljne-i-roditeljske-potpore/> (27. kolovoza 2018.)

¹⁶ Zanimljivo je spomenuti kako neke županije, gradovi ili općine također daju takve jednokratne potpore, pa je tako možda najpoznatija ona koju isplaćuje Grad Zagreb, u kojem je, pod određenim uvjetima, za prvo dijete određen iznos od 1800,00 kuna, za drugo dijete 3600,00 kuna, a za treće i svako daljnje dijete čak 54.000,00 kuna. Detaljnije na internetskim stranicama Grada Zagreba: <http://www.zagreb.hr/novcana-pomoc-za-opremu-novorodjenog-djeteta/5723> (16. lipnja 2017.)

¹⁷ Zakon o izmjenama i dopuni Zakona o rodiljnim i roditeljskim potporama, Narodne novine br. 59/17, stupio na snagu 1. srpnja 2017. godine.

¹⁸ ZRRP, čl. 24., te Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju (ZOZO), Narodne novine br. 80/13, 137/13; čl. 39. čl. 51 i čl. 55.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ ZRRP, čl. 30.

²¹ Navedeno razdoblje, prema ZRRP-u, obuhvaća obvezni i dodatni rodiljni dopust. Obvezni započinje 28 dana prije očekivanog poroda, a završava 70. dan nakon rođenja djeteta, dok se pod dodatnim rodiljnim dopustom podrazumijeva razdoblje izvan navedenog obveznog dijela.

²² Ukoliko samo jedan od roditelja koristi roditeljski dopust, tada taj dopust u slučaju rođenja prvog ili drugog djeteta traje šest mjeseci. Kada pak roditeljski dopust koriste oba roditelja, tada se njegovo trajanje produžuje na osam mjeseci (po četiri mjeseca za svakog roditelja). Kod rođenja trećeg i svakog sljedećeg djeteta, kao i u slučaju rođenja blizanaca, roditeljski dopust može trajati do 30 mjeseci. ZRRP, čl. 13. i čl. 14.

²³ ZRRP, čl. 24.

²⁴ ZRRP, čl. 24. i čl. 30.

2328,20 kuna. Taj manji iznos pripada i zaposlenim roditeljima koji koriste roditeljski dopust od prve do treće godine starosti djeteta.

Samo za usporedbu, navedenim izmjenama visine naknada zaposlenima roditeljima su naknade ostale iste, odnosno ovise o visini plaće roditelja, dok su im se roditeljske naknade povećale za 1330,40 kuna. Kod ostalih roditelja došlo je do povećanja roditeljskih i roditeljskih naknada za 665,20 kuna u odnosu na ranije iznose naknada.

Dječji doplatak²⁵ u Hrvatskoj namijenjen je obiteljima s nižim prihodima, a njegova visina ovisi o ukupnoj visini dohotka članova kućanstva, broju članova kućanstva te broju djece, pa je tako propisano da pravo na nju imaju oni kojima ukupni dohodak u prethodnoj kalendarskoj godini po članu kućanstva mjesečno ne prelazi 2328,20 kuna (70 % proračunske osnovice).²⁶ Unutar tog iznosa postoje tri tzv. cenzusne grupe koje određuju visinu pripadajućeg doplatka, a moguće propisane svote jesu 199,56 kuna, 249,45 kuna ili pak 299,34 kune po djetetu mjesečno.²⁷ Navedenim se iznosima dodaje 500 kuna mjesečno po djetetu za treće i četvrto dijete,²⁸ dok za svako sljedeće dijete pravo na taj dodatak ne postoji. Osim toga predviđeno je i povećanje navedenih svota doplatka za djecu bez jednog ili oba roditelja te za djecu s oštećenjem zdravlja, dok je za djecu s težim ili teškim invaliditetom propisano pravo na doplatak od 831,50 kuna mjesečno, bez obzira na prihode kućanstva.²⁹ Pravo na doplatak za djecu traje sve do završetka redovitog školovanja u osnovnoj, odnosno srednjoj školi, podrazumijevajući pritom da će završetak redovitog školovanja biti najkasnije u školskoj godini u kojoj dijete navršava 15, odnosno 20 godina života. Iznimno se zbog produženja trajanja školovanja zbog bolesti može produžiti do 21. godine, a u slučaju težeg oštećenja zdravlja sve dok takvo oštećenje zdravlja postoji.³⁰

Kod zaposlenih roditelja koji ne primaju dječji doplatak često kao jedini oblik novčanog poticaja nakon prve godine života djeteta ostaje umanjenje porezne osnovice ostavljanjem osobnog odbitka namijenjenog za uzdržavano dijete. S početkom 2017. godine u sklopu porezne reforme izmijenjen je i zakon kojim je regulirano oporezivanje dohotka³¹ te je propisan novi iznos osobnog odbitka kao neoporezivog dijela dohotka u iznosu od 3800,00 kuna³² mjesečno za samog poreznog obveznika. Jednako tako, promijenjeni su i koeficijenti i iznosi za koje porezni obveznik – roditelj (ali i posvojitelj, udomitelj, skrbnik) koji uzdržava dijete može uvećati osnovni osobni odbitak na ime uzdržavane djece na način da se osobni odbitak za prvo uzdržavano dijete uveća za

²⁵ Zakon o dječjem doplatku (ZDD), Narodne novine br. 94/01, 138/06, 107/07, 37/08, 61/11, 112/12, 82/15, 58/18.

²⁶ Detaljnije u ZDD-u, čl. 2. i čl. 16.

²⁷ ZDD, čl. 17., i internetska stranica Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje: <http://mirovinsko.hr/default.aspx?id=100> (14. kolovoza 2018.).

²⁸ ZDD, čl. 18.

²⁹ ZDD, čl. 21. i 22.

³⁰ ZDD, čl. 10.

³¹ Zakon o porezu na dohodak (ZPD), Narodne novine br. 115/16.

³² Osnovica osobnog odbitka iznosi 2500,00 kuna, ista se pomnoži s koeficijentom 1,5, a dobiveni iznos zaokruži se na stoticu; ZPD, čl. 14.

1750,00 kn, za drugo 2500,00 kn, treće 3500,00 kn, četvrto 4750,00 kn, peto 6250,00 kn, šesto 8000,00 kn, sedmo 10.000,00 kn, osmo 12.250,00 kn, deveto 14.750,00 kn, a za svako daljnje uzdržavano dijete koeficijent se progresivno uvećava za 1,1³³ više u odnosu prema koeficijentu za prethodno dijete. To porezno rasterećenje može potrajati i nakon završetka redovnog školovanja do prvog zapošljavanja.³⁴

Navedene promjene donijele su povećani iznos osobnog odbitka te veće koeficijente koji se odnose na visinu osobnog odbitka za uzdržavanu djecu. U odnosu na ZPD, koji je bio na snazi do kraja 2016. godine,³⁵ došlo je do povećanja iznosa osnovnog osobnog odbitka, koji je prije iznosio 2600,00 kuna, ali i osobnih odbitaka za uzdržavane članove obitelji (prije je za prvo uzdržavano dijete iznosio 1300,00 kuna, za drugo 1820,00 kuna itd.)³⁶

U oporezivanju potrošnje ovdje se izdvajaju snižene stope od 5 i 13 %, koje se primjenjuju i na neke proizvode za djecu. Po sniženoj stopi od 5 % obračunava se i plaća PDV na isporuke nadomjestaka za majčino mlijeko, dok se snižena stopa od 13 % primjenjuje na dječje sjedalice za automobile te dječju hranu i prerađenu hranu na bazi žitarica za dojenčad i malu djecu.³⁷

3.2. Slovenija

U Sloveniji su prava koja se odnose na potpore za novorođenu djecu, rodiljne i roditeljske naknade te dječji doplati uređena jednim zakonom, koji se odnosi na roditeljsku zaštitu i obiteljske potpore.³⁸

Roditelji tako imaju pravo na isplatu jednokratne novčane pomoći za svrhu kupnje opreme za novorođenčad i ta potpora iznosi 280 eura.³⁹ Korisnik također može biti i posvojitelj ukoliko za to dijete naknada nije već ranije isplaćena, ali ne može biti udomitelj.⁴⁰

³³ Osnovica osobnog odbitka od 2500,00 kuna pomnoži se s koeficijentom 0,7 za prvo dijete, 1,0 za drugo, 1,4 za treće, 1,9 za četvrto, 2,5 za peto, 3,2 za šesto, 4,0 za sedmo, 4,9 za osmo, 5,9 za deveto, a obzirom na uvećanje od 1,1 koeficijent za deseto dijete iznosio bi 7, a osnovni osobni odbitak za deseto dijete povećao bi se za 17.500,00 kuna itd.

³⁴ ZPD, čl. 14.

³⁵ Zakon o porezu na dohodak, Narodne novine br. 177/04, 73/08, 80/10, 114/11, 22/12, 144/12, 43/13, 120/13, 125/13, 148/13, 83/14, 143/14, 136/15.

³⁶ U svjetlu povremenih razmatranja u javnosti o uvođenju jedinstvenog dječjeg doplatka umjesto osobnog odbitka valjalo bi prije uvođenja takva načina analizirati njegov utjecaj na obiteljske dohotke te na Državni proračun.

³⁷ Zakon o porezu na dodanu vrijednost (ZPDV), Narodne novine br. 73/13, 99/13, 148/13, 153/13, 143/14, 115/16.

³⁸ Zakon o starševskom varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP), Uradni list RS, br. 26/2014.

³⁹ ZSDP, čl. 68.

⁴⁰ Informacije o tome na internetskoj stranici slovenskog Ministarstva rada, obitelji, socijalnih pitanja i jednakih mogućnosti, http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/druzinski_prejemki/pomoc_ob_rojstvu_otroka/ (5. svibnja 2017.).

Rodiljna naknada (*materinsko nadomestilo*) iznosi u Sloveniji 100 % osnovice plaće isplaćivane u proteklih godinu dana, prije početka rodiljnog dopusta, a isplaćuje se u razdoblju od 28 dana prije predviđenog termina poroda djeteta pa sve do 77 dana nakon poroda, dakle ukupno 105 dana.

Očevi također imaju pravo na dopust u trajanju od 90 dana i to pravo nije prenosivo. Za vrijeme tog dopusta imaju pravo na naknadu (*očetovsko nadomestilo*), koja iznosi također 100 % plaće, ali samo za 15 dana, i to pod uvjetom da se tih 15 dana iskoristi do šest mjeseci starosti djeteta. Za preostalih 75 dana očevi ne primaju naknadu, već se samo uplaćuju socijalni doprinosi na osnovi minimalne plaće.

Isplata roditeljske naknade (*starševsko nadomestilo*) može započeti po isteku isplate rodiljne naknade, njezina je visina 90 % ranije navedene osnovice, a isplaćuje se tijekom 260 dana, s time da svaki od roditelja može koristiti po 130 dana.⁴¹ Ukupno gledajući, rodiljni i roditeljski dopust traju do navršenih 11 mjeseci djetetova života.⁴² Propisane su također i granice u visini tih naknada na način da ne mogu prelaziti iznos dvostruke prosječne plaće u Sloveniji, ali ni biti niže od 55 % vrijednosti minimalne plaće koja je propisana u Sloveniji.⁴³

Iznos dječjeg doplatka ovisi o visini prosječnog mjesečnog dohotka, o broju djece te o dobi djece, pa tako postoje kategorije dječjeg doplatka za djecu do kraja osnovne škole, odnosno do 18 godine, te do kraja srednje škole, ali najkasnije do 18. godine. Iznosi tog doplatka kreću se od 19,88 eura do 137,18 eura mjesečno.

Propisano je i pravo na doplatu za veliku obitelj – za obitelji koje u kalendarskoj godini imaju troje ili više djece do 18. godine starosti, odnosno starije od 18 godina ako su ih roditelji dužni uzdržavati sukladno odredbama zakona koji uređuju obiteljske odnose. Doplatu za obitelj s troje djece iznosi 395 eura, a za obitelj s četvero ili više djece iznosi 480 eura.⁴⁴

Kad je riječ o oporezivanju dohotka, na godišnjoj razini moguće je umanjiti iznos koji se oporezuje na ime osobnih odbitaka, među kojima su i odbici za uzdržavanu djecu, pa je tako propisano da se godišnji iznos poreza može smanjiti za 2436,92 eura za jedno dijete (mjesečno 203,08 eura), 2649,24 eura za drugo dijete, 4418,54 eura za treće, 6187,85

⁴¹ Otac može prenijeti svih 130 dana na majku, dok majka može na oca prenijeti 100 dana.

⁴² ZSDP, čl. 19., 29., 47., 63.

⁴³ Detaljnije na internetskoj stranici slovenskog Ministarstva rada, obitelji, socijalnih pitanja i jednakih mogućnosti:

http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/pravi_ce_iz_zavarovanja_za_starsevsko_varstvo/zavarovanje_za_starsevsko_varstvo_nadomestilo/ (18. srpnja 2017.).

⁴⁴ Detaljnije u ZSDP-u, čl. 70.-78., te na:

http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/starsevsko_varstvo_in_druzinski_prejemki/druzinski_prejemki/otroski_dodatek/ (5. svibnja 2017.).

eura za četvrto, 7957,14 eura za peto, za svako sljedeće dijete iznos od 1769,30 eura dodaje se iznosu odobrenom za prethodno dijete.⁴⁵

Slovenija ima standardnu stopu PDV-a od 22 %, smanjenu od 9,5 % te nultu stopu, međutim snižene se stope ne odnose na dječju hranu ili na neke druge proizvode za djecu.⁴⁶

3.3. Njemačka

Oblik jednokratnih državnih potpora za novorođeno dijete kakav je prije naveden u primjeru Hrvatske i Slovenije ne spominje se u dostupnim izvorima za Njemačku, no ta država osigurava druge izdašne oblike potpore roditeljima s novorođenom djecom.

Pravo na rodiljnu naknadu (*das Mutterschaftsgeld*) u Njemačkoj je omogućeno od šest tjedana prije do osam tjedana nakon rođenja djeteta,⁴⁷ a visina naknade ovisi o vrsti zdravstvenog osiguranja te na taj način majke koje imaju obvezno zdravstveno osiguranje od države imaju pravo na novčanu naknadu u iznosu od 13 eura po danu (mjesечно od 364 do 403 eura), dok im razliku do punog iznosa plaće mora isplatiti poslodavac. Majke koje imaju neki drugi oblik zdravstvenog osiguranja (npr. privatno zdravstveno osiguranje, obiteljsko osiguranje) od države dobivaju samo iznos od 210 eura isplaćen odjednom.

U slučaju da roditelji odluče koristiti roditeljski dopust država isplaćuje i tzv. roditeljsku naknadu (*das Elterngeld*) te se takva naknada isplaćuje do 12, odnosno 14 mjeseci djetetove starosti,⁴⁸ a njezin iznos, ovisno o ranijem dohotku, može biti najmanje 300 te najviše 1800 eura.

Za roditelje koji nisu u radnom odnosu dostupan je minimalni iznos od 300 eura, dok za zaposlene najčešće iznosi oko dvije trećine dohotka roditelja, točnije 67 % za dohotke između 1000 i 2000 eura, 66 % za dohotke iznad 1220 eura, 65 % za dohotke iznad 1240 eura. Pravo na roditeljsku naknadu nemaju roditeljski parovi čiji je ukupni iznos dohotka premašio 500.000 eura (250.000 eura u slučaju samohranih roditelja) u kalendarskoj godini koja je prethodila rođenju djeteta. S druge strane, ako je dohodak bio manji od 1000 eura, naknada može iznositi i do 100 % ranijeg dohotka.

⁴⁵ Dokument „Taxation in Slovenia 2015“, Ministarstvo financija Republike Slovenije, dostupno na: http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/Davki_in_carine/Angle%C5%A1ki/Taxation_in_Slovenia_2015.pdf (5. svibnja 2017.).

Opširnije i na: <http://taxsummaries.pwc.com/ID/Slovenia-Individual-Deductions> (5. svibnja 2017.).

⁴⁶ Dokument „Vat rates“, dostupno na:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.pdf (14. kolovoza 2018.).

<http://www.vatlive.com/vat-rates/european-vat-rates/> (14. kolovoza 2018.).

⁴⁷ U slučaju prijevremenih poroda te višeplođnih trudnoća razdoblje traje do 12 tjedana nakon poroda.

⁴⁸ Ukoliko dopust koriste oba roditelja, on može trajati do 14 mjeseci, kao što je slučaj i u Hrvatskoj.

Osim navedenog, a u svrhu omogućavanja djeci minimalne razine egzistencije, u Njemačkoj je za svako dijete, neovisno o prihodima kućanstva, moguće od države dobiti potporu (*das Kindergeld*) čiji iznosi ovise o broju djece u kućanstvu. Tako su od 2018. godine propisani iznosi od 194 eura za prvo i drugo dijete, 200 eura za treće dijete te 225 eura za četvrto i svako sljedeće dijete. Ta se naknada isplaćuje redovito za svu djecu do navršene 18. godine života, odnosno do navršene 21. godine života u slučaju nezaposlenosti djeteta te do navršene 25. godine života u slučaju obrazovanja.⁴⁹

Dječji doplatk (*der Kinderzuschlag*) u Njemačkoj iznosi najviše 170 eura mjesečno. Pravo na njega imaju obitelji s primanjima koja ne prelaze 900 eura bruto (kad se radi o oba roditelja), odnosno 600 eura bruto (ukoliko je riječ o samohranom roditelju), uz ispunjavanje određenih uvjeta, prije svega da dijete nije starije od 25 godina, da živi s roditeljima (roditeljem) te da nije u braku.⁵⁰

Porezna olakšica za dijete (*der Kinderfreibetrag*) od 2017. godine iznosi 4788 eura godišnje i svakom je od roditelja dostupno pola tog iznosa. Pod određenim okolnostima navedeni puni iznos može koristiti samo jedan od roditelja. Pored navedenoga, postoje i dodatne olakšice za potrebe skrbi, obrazovanja ili izobrazbe u ukupnom iznosu od 2640 eura, tako da je moguća ukupna godišnja porezna olakšica na dijete u iznosu od 7428 eura godišnje.⁵¹

Ipak, tu poreznu olakšicu nije moguće koristiti zajedno s tzv. *Kindergeldom*, već je potrebno odabrati jednu od navedenih pogodnosti. Uobičajeno je da se roditelji prvo odluče za *Kindergeld*, a zatim porezni ured nakon izvršenja uvida u njihovu financijsku situaciju može tu pogodnost pretvoriti u povrat poreza. Iz navedenog proizlazi kako je roditeljima čija porezna obveza nije velika isplativije primati *Kindergeld*.

Kad je riječ o PDV-u, Njemačka ima standardnu stopu od 19 %, smanjenu od 7 % te nultu stopu. Prema dostupnim informacijama, nije pronađena snižena stopa na dječju hranu i ostale proizvode za djecu.⁵²

⁴⁹ Detaljnije o naknadama za materinstvo, roditeljstvo i djecu pojašnjeno je na internetskim stranicama njemačkog Saveznog ministarstva za obitelj, starije osobe, žene i mlade: <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/familie> i <http://www.familien-wegweiser.de/>, Saveznog ureda za osiguranje <http://www.bundesversicherungsamt.de/mutterschaftsgeld/haeufige-fragen.html>, Saveznog ureda za migracije i izbjeglice <http://www.bamf.de/DE/Willkommen/KinderFamilie/kinderfamilie-node.html>, Savezne agencije za rad <https://www.arbeitsagentur.de/familie-und-kinder/anspruch-hoehe-dauer> (8. svibnja 2017.).

⁵⁰ <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/mediathek/erklaerfilm-zu-den-familienleistungen/113526> (5. svibnja 2017.) i <https://www.arbeitsagentur.de/familie-und-kinder/kinderzuschlag-hoehe-dauer-anspruch> (5. svibnja 2017.).

⁵¹ Detaljnije na: <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/familie/familienleistungen/freibetraege-fuer-kinder/freibetraege-fuer-kinder/73890> (27. kolovoza 2018.).

⁵² <http://www.vatlive.com/vat-rates/european-vat-rates/> (5. svibnja 2017.).

http://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.pdf (5. svibnja 2017.).

3.4. Ujedinjena Kraljevina Velike Britanije i Sjeverne Irske

U UK postoji jednokratna isplata nepovratne novčane pomoći namijenjena za pokrivanje troškova vezanih uz potrepštine za novorođenčad u iznosu od 500 funti (*Sure Start Maternity Grant*). Ta je naknada namijenjena za prvorodeno dijete, a ukoliko roditelj već ima djece mlađe od 16 godina, tada je tu naknadu moguće dobiti samo kod rođenja blizanaca ili trojki. Naknadu je moguće dobiti i u slučaju posvojenja ili surogat-roditeljstva u razdoblju do navršenja prve godine djetetova života.⁵³

Postoji više mogućih iznosa rodiljnih naknada, perioda tijekom kojih se one isplaćuju, ali i izvora koji ih isplaćuju. Vezano za dužinu trajanja rodiljnog dopusta, poznato je kako je propisan zakonski rodiljni dopust u trajanju od 52 tjedna, od čega se prvih 26 tjedana smatra redovitim, a drugih 26 tjedana dodatnim rodiljnim dopustom. Ipak, zakonska rodiljna naknada (*Statutory Maternity Pay – SMP* i *Statutory Shared Parental Pay – ShPP*)⁵⁴ isplaćuje se kraće od tog razdoblja, odnosno do 39 tjedana, pravo na nju imaju zaposlene žene, a isplaćuje ju poslodavac,⁵⁵ te bismo zbog tog razloga ovdje naglasak stavili na rodiljnu naknadu koju isplaćuje država (*Maternity Allowance – MA*).

Iznos te vrste naknade (*MA*) pritom varira ovisno o tome je li roditelj zaposlen, ali iz nekog razloga ne može dobiti zakonsku rodiljnu naknadu (*SMP*), samozaposlen i uplaćuje u razred 2 nacionalnog osiguranja, ili je pak nedavno prestao raditi. Slijedom navedenoga propisano je da naknada može iznositi 140,98 funti tjedno ili 90 % prosječnih tjednih prihoda (onaj iznos koji je manji) tijekom razdoblja od 39 tjedana. Samozaposleni koji su dovoljno uplaćivali u nacionalno osiguranje u razdoblju prije rođenja djeteta mogu dobiti isti iznos, a za one koji nisu zadovoljili taj uvjet postoji mogućnost za naknadu od samo 27 funti tjedno kroz 39 tjedana. Dodatno, ta je manja naknada na raspolaganju, pod određenim uvjetima, i za roditelje koji su u braku ili civilnom partnerstvu, nezaposlene, one koji sudjeluju u poslovanju bračnog partnera ako je bračni partner samozaposlen itd., ali valja istaknuti kako se pod tim okolnostima navedenih 27 funti isplaćuje samo tijekom 14 tjedana.⁵⁶

Dječji doplatak (*Child Benefit*) može primati jedan od roditelja za djecu u dobi do 16 godina, odnosno do 20 godina ukoliko se dijete obrazuje. Visina doplatka za najstarije ili jedino dijete iznosi 20,70 funti tjedno, dok je za svako sljedeće dijete moguće dobiti 13,70 funti tjedno po djetetu.

⁵³ Detaljnije na internetskim stranicama Vlade UK: <https://www.gov.uk/sure-start-maternity-grant/overview> (10. svibnja 2017.).

⁵⁴ Detaljnije na: <https://www.gov.uk/maternity-pay-leave/overview> (11. svibnja 2017.).

⁵⁵ Zakonsku rodiljnu naknadu (*SMP* i *ShPP*) mogu primati zaposlene žene koje su radile kod poslodavca najmanje 41 tjedan prije rođenja djeteta i zarađivale najmanje 113 funti tjedno. Iznosi koji su pritom propisani za isplatu za prvih šest tjedana iznose 90 % prosječne tjedne plaće (prije oporezivanja), dok je za preostala 33 tjedna moguće dobiti 140,98 funti tjedno ili 90 % prosječne tjedne plaće, i to onaj iznos koji je manji.

⁵⁶ Detaljnije o rodiljnoj naknadi na: <https://www.gov.uk/maternity-allowance> (11. svibnja 2017.).

Pritom pravo na dječji doplatk nema ograničenja vezano za visinu dohotka roditelja, već je definirano da se u slučaju kad individualni dohodak jednog od roditelja prelazi 50.000 funti ulazi u kategoriju visokog dohotka, čime se ne gubi pravo na dječji doplatk, ali je potrebno plaćati odgovarajući porez.⁵⁷

Standardni osobni odbitak u poreznoj godini koja je započela 6. travnja 2017. godine iznosi 11.500 funti. Na njega imaju pravo porezni obveznici čiji oporezivi dohodak ne prelazi 100.000 funti. U slučaju da dohodak prelazi navedeni iznos, osobni se odbitak smanjuje, a u slučaju kad oporezivi dohodak iznosi 123.000 funti ili više, osobni se odbitak ukida.

Osim navedenoga, postoji i mogućnost odbitka od porezne obveze za kućanstva koja se brinu za djecu (*child tax credit*). Da bi se ostvarilo to pravo, nije potrebno biti u radnom odnosu, već je potrebno skrbiti za dijete u dobi do 16 godina, odnosno do 20 godina ukoliko se dijete obrazuje. Iznosi koje je u tom slučaju moguće odbiti od porezne obveze ovise o tome je li dijete rođeno prije 6. travnja 2017. godine i o broju djece, te je tako moguće od porezne obveze odbiti osnovni iznos (*family element*), koji iznosi do 545 funti godišnje, i/ili dodatni iznos odbitka po svakom djetetu (*child element*), koji može iznositi do 2780 funti godišnje.⁵⁸

UK ima standardnu stopu PDV-a od 20 %, smanjenu od 5 % te nultu stopu. Vezano za proizvode za djecu, snižena stopa od 5 % primjenjuje se na dječje autosjedalice i na neke druge vrste sigurnosnih sjedalica za djecu, dok se nulta stopa primjenjuje na odjeću i obuću za bebe i djecu te na dječje bojanke i slikovnice.⁵⁹

3.5. Francuska

U Francuskoj se isplaćuju potpore namijenjene za pokrivanje troškova povezanih s rođenjem ili posvojenjem djeteta (*la prime à la naissance*). Isplata tih potpora uvjetovana je gornjom granicom visine godišnjih obiteljskih prihoda, pri čemu su postavljeni limiti koji ovise o tome prima li obitelj jedan ili dva dohotka ili se pak radi o samohranom roditelju, te koliko djece obitelj uzdržava. Potpora iznosi 941,67 eura, a u slučaju rođenja blizanaca, odnosno trojki, ona se udvostručuje, odnosno utrostručuje, dok za posvojenje djeteta ona iznosi 1883,35 eura.⁶⁰

Pravo na rodiljnu naknadu moguće je ostvariti tijekom rodiljnog dopusta, koji u Francuskoj traje ukupno 16 tjedana za prvo i drugo dijete (šest tjedana prije i deset

⁵⁷ Detaljnije o dječjem doplatku na: <https://www.gov.uk/child-benefit/overview> (11. svibnja 2017.).

⁵⁸ Detaljnije o ovim mogućnostima na: <https://www.gov.uk/child-tax-credit> (31. svibnja 2017.).

⁵⁹ Detaljnije o stopama PDV-a na: <https://www.gov.uk/vat-rates> (29. svibnja 2017.).

⁶⁰ Informacije o tome na službenoj internetskoj stranici francuske administracije: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/N156> (20. kolovoza 2018.) te na internetskoj stranici: <http://droit-finances.commentcamarche.net/faq/5733-prime-a-la-naissance-conditions-et-montant> (20. kolovoza 2018.).

tjedana nakon poroda),⁶¹ a povećava se za svako daljnje dijete te u slučaju rođenja blizanaca, trojki itd. Za utvrđivanje iznosa roditeljske naknade po danu uzima se kao prosjek iznos dnevne plaće u posljednja tri mjeseca koja su prethodila roditeljskom dopustu,⁶² s time da naknada ne može biti viša od gornje granice socijalnog osiguranja, što od početka 2018. godine iznosi 86 eura dnevno.⁶³ Tu naknadu isplaćuje fond nadležan za zdravstveno osiguranje, a može je isplatiti na majku (ili oca) ili pak na poslodavca,⁶⁴ u slučaju da je tako uređeno.

Po isteku roditeljskog dopusta zaposleni roditelji pod određenim uvjetima imaju pravo na korištenje dopusta u svrhu čuvanja djeteta (*la prestation partagée d'éducation de l'enfant*)⁶⁵ te je tako moguće s prvim djetetom ostati dok ne navrší godinu dana, dok je već za drugo i svako sljedeće dijete moguće koristiti dopust do trećeg rođendana djeteta.⁶⁶ Iznosi te roditeljske naknade ne ovise o visini prihoda, već o tome je li roditelj svoju profesionalnu aktivnost prekinuo u potpunosti ili djelomično, te se tako mjesečni iznosi tih naknada kreću od 147,67 eura u slučaju da u roditelj 50 do 80 % vremena provodi na poslu, 256,01 eura kad na profesionalne aktivnosti otpada manje od pola vremena te 392,09 eura ako je u potpunosti zaustavio profesionalnu aktivnost. Oba roditelja mogu tu naknadu dobivati čak i istovremeno, ali u iznosu ne većem od 396,01 eura mjesečno. Postoji još i zanimljivost kod mogućnosti koje se nude za roditelje s troje i više djece, a to je da se mogu odlučiti za primanje većeg iznosa naknade – od čak 647,31 eura mjesečno, ali tada razdoblje u kojem ga mogu primiti može trajati samo do prvog rođendana djeteta. Roditeljska se naknada, naravno, ne može primiti istovremeno s ostalim naknadama, npr. s roditeljskom naknadom, naknadom za nezaposlenost, obiteljskim dodatkom itd.⁶⁷

U Francuskoj postoji osnovna naknada (*l'allocation de base La prime à la naissance de la prestation d'accueil du jeune enfant (Paje)*), koja se isplaćuje se iz tzv. Fonda za obiteljske

⁶¹ Od toga je obvezno korištenje osam tjedana (dva prije poroda i šest nakon njega).

⁶² Gornje granice visine roditeljske naknade postavljene su i za nezaposlene majke.

⁶³ Detaljnije informacije o tome na službenoj internetskoj stranici fonda nadležnog za zdravstveno osiguranje: <https://www.ameli.fr/assure/remboursements/indemnites-journalieres/conge-maternite> (20. kolovoza 2018.).

⁶⁴ Postoji mogućnost tzv. održavanja plaće od strane poslodavca za vrijeme trajanja roditeljskog dopusta (subrogacija).

⁶⁵ Naknada pod tim nazivom isplaćuje se za djecu rođenu od početka 2015. godine. Za djecu rođenu prije 2015. godine još se primjenjuje naknada pod nazivom *complément de libre choix d'activité (Clca)*, koja se od sadašnje naknade razlikuje tek u ponekim duljinama trajanja isplate. Dodatno, zanimljivo je spomenuti i dodatak, kojim se roditeljima koji nastavljaju raditi sufinanciraju troškovi čuvanja djece u jaslicama, vrtićima, od strane drugih za to ovlaštenih osoba. Njih je moguće ostvarivati do navršene šeste godine djeteta, naravno, ne istovremeno s roditeljskom naknadom.

⁶⁶ U slučaju rođenja trojki i većeg broja blizanaca moguće je koristiti dopust čak do šestog rođendana djece. Inače, gore navedena razdoblja trajanja dopusta roditelji s više od dvoje djece mogu u određenim uvjetima (nemogućnost smještaja djeteta u vrtić ili sličnu ustanovu, prihodi manji od određenog limita) još produžiti. Dodatno, roditeljsku naknadu pod određenim uvjetima moguće je primiti i u slučaju posvojenja djeteta do 20 godina starosti.

⁶⁷ Detaljnije opisano na: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F32485>; na stranicama fonda nadležnog za obiteljske naknade: <http://www.caf.fr/allocataires/droits-et-prestations/s-informer-sur-les-aides/petite-enfance/la-prestation-partagee-d-education-de-l-enfant-prepare-ou-la-prestation-partagee-d-education-de-l-enfant-majoree-prepare-majoree>, te na: http://www.cleiss.fr/docs/regimes/regime_france4.html (20. kolovoza 2018.).

naknade nakon rođenja ili posvojenja prvog djeteta pa sve do mjeseca koji prethodi trećem rođendanu djeteta. Pravo na tu naknadu uvjetovano je ukupnom visinom godišnjih prihoda roditelja, jednako kao i kod novčane potpore za novorođeno dijete. Ovisno o visini prihoda, o tome primaju li jedan ili oba roditelja dohotke ili se radi o samohranom roditelju, kao i o tome koliko djece imaju, roditelji ili posvojitelji mogu imati pravo ili na mjesečnu naknadu od 184,62 eura (puni iznos) ili pak 92,31 eura (djelomični iznos). Jednako tako, u slučaju rođenja blizanaca ili trojki iznos isplate može se kumulirati.⁶⁸

Obitelji s najmanje dvoje djece imaju pravo na mjesečni obiteljski doplatak do navršene dvadesete godine djeteta (*Allocations familiales (famille de 2 enfants ou plus)*), a visina te naknade ovisi o visini prihoda, broju djece u obitelji, kao i o dobi djece, te su tako propisani iznosi naknada od 32,79 eura u slučaju kada prihodi prelaze najveću propisanu granicu, a obitelj ima dvoje djece mlađe od 14 godina, pa sve do 467,25 eura kod obitelji s četvero djece mlađe od 14 godina i s prihodima nižima od najmanjega propisanoga razreda. Iznosi naknada smanjuju se za svako dijete koje navrš 14 godina.⁶⁹

Osim te vrste doplatka, postoji i dodatak za velike obitelji (*Complément familial*), namijenjen obiteljima s najmanje troje djece u dobi od tri do 21 godine, čiji iznos može biti 170,71 ili 256,09 eura, ovisno o broju djece, o tome primaju li dohodak jedan ili oba roditelja, radi li se o samohranom roditeljstvu te koliki je ukupni dohodak obitelji.^{70 71}

Kod oporezivanja dohotka u Francuskoj ukupni oporezivi dohodak dijeli se na određeni broj dijelova koji odražavaju bračni status te broj uzdržavanih osoba poreznog obveznika. Djeca do 18 godina (do 25 godina u slučaju obrazovanja) te djeca invalidi bilo koje dobi računaju se kao uzdržavane osobe. Na taj se način dohodak bračnog para (ili civilnih partnera) bez djece dijeli na dva dijela, para s jednim djetetom na 2,5 dijelova, s dva djeteta na tri dijela, dok se za treće i svako daljnje dijete broj dijelova povećava za jedan. Također se u slučaju invaliditeta uzdržavanog djeteta broj dijelova povećava za 0,5. Gornja granica iznosa porezne olakšice izračunate temeljem dijeljenja dohotka na način kako je prije navedeno iznosi godišnje po 1527 eura za prvo i drugo dijete te po 3054 eura za svako sljedeće.⁷²

⁶⁸ Informacije o tome na: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F2552>, kao i na stranici fonda nadležnog za obiteljske naknade: <https://www.caf.fr> (20. kolovoza 2018.).

⁶⁹ <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F13213> (8. lipnja 2017.).

⁷⁰ Detaljnije na: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F13214> (8. lipnja 2017.) te na: http://www.cleiss.fr/docs/regimes/regime_france4.html (16. lipnja 2017.).

⁷¹ Osim navedenih, u Francuskoj postoji još niz drugih vrsta naknada obiteljima s djecom, od kojih je zanimljivo istaknuti: naknade za pomoć obiteljima s troje i više djece, od kojih je jedno dijete starije od 20 godina, naknada za obitelji s troje ili više djece u slučaju preseljenja; naknada za obrazovanje djece invalida, za povratak u školu, za bolovanje roditelja zbog bolesti djeteta, u slučaju razvedenih roditelja, kad dijete nije priznato od drugog roditelja, za djecu siročad. Postoji čak i iskaznica za obitelji s troje i više djece s kojom se mogu ostvariti određeni popusti kod kupovine roba ili usluga za kućanstvo, troškova za slobodno vrijeme, kulturu, sport itd.

⁷² Detaljnije na: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F2705> te na: <http://taxsummaries.pwc.com/ID/France-Individual-Deductions> (19. rujna 2018.).

Zaposleni ili samozaposleni porezni obveznici (neovisno o bračnom statusu) imaju mogućnost poreznog kredita (*crédit d'impôt*) do 50 % troškova vezanih za skrb djeteta do šest godina starosti smještenog u jaslice, dječji vrtić ili drugu odgovarajuću ustanovu⁷³ do gornje granice troškova od 2300 eura po djetetu godišnje, što znači da maksimalni iznos poreznog kredita može biti do 1150 eura po djetetu godišnje.⁷⁴

Kad je riječ o oporezivanju potrošnje, iako postoje smanjene stope PDV-a od 10 %, 5,5 %, 2,1 % te nulta stopa, one se ne primjenjuju na dječju hranu ili neke druge proizvode za djecu.⁷⁵

4. ZAKLJUČAK

Iz prikazanih podataka može se donijeti više zaključaka. Vrste financijskih potpora vrlo su slične te je bilo moguće napraviti njihovu usporedbu, a koliko su ta sredstva dovoljna za potrebe djece, možemo pokušati zaključiti ako ih stavimo u omjer sa prosječnim mjesečnim neto plaćama u tim zemljama (Hrvatska 858 eura, Slovenija 1083 eura, Njemačka 2302 eura, UK 2018 eura, Francuska 2225 eura), pa se tako prvi od pokazatelja, jednokratna novčana pomoć kod rođenja djeteta, kreće od 26 % prosječne plaće u Sloveniji, 28 % u UK, 37 % u Hrvatskoj pa do 42 % u Francuskoj. Rodiljne naknade zaposlenim ženama vezane su uz prosjek plaće isplaćivane određeno vrijeme prije rodiljnog dopusta, i tu Hrvatska i Slovenija nisu postavile gornje granice, u Francuskoj postoji limit, koji je veći od prosječne plaće, a Njemačka participira s oko 9 % pa do 17 % (ne uzimajući u obzir *Kindergeld*) tamošnje prosječne plaće. UK ne razlikuje rodiljnu i roditeljsku naknadu, već se kroz cijelo razdoblje od 39 tjedana isplaćuje jednaka naknada, koja može dostići najviše tridesetak posto prosječne plaće, ako je isplaćuje država.

⁷³ Prihvatljivi su samo troškovi koje stvarno snosi sam porezni obveznik te ako pritom ne prima pomoć svog poslodavca ili države.

⁷⁴ Na: <https://www.service-public.fr/particuliers/vosdroits/F8> te na: <http://taxsummaries.pwc.com/ID/JDCN-89HSD2> (7. lipnja 2017.).

⁷⁵ Dokument „Vat rates“, dostupan na internetskoj stranici Europske komisije: http://ec.europa.eu/taxation_customs/sites/taxation/files/resources/documents/taxation/vat/how_vat_works/rates/vat_rates_en.pdf (7. lipnja 2017.).

	Prosječna mjesečna neto plaća (EUR) ⁷⁶	Udio u prosječnoj plaći			
		Jednokratne pomoći	Rodiljne naknade	Roditeljske naknade	Doplatak za djecu
Hrvatska	858	oko 37 %	zaposleni 100 % svoje prethodne plaće; ostali oko 37 % prosj. plaće	zaposleni oko 63 %, ostali oko 37 % prosj. plaće	od oko 3 % pa do oko 27 %
Slovenija	1083	oko 26 %	zaposleni 100 % svoje prethodne plaće	zaposleni 90 % svoje prethodne plaće	od oko 2 % pa do oko 92 %
Njemačka	2302	-	zaposleni 100 % svoje prethodne plaće, od čega država daje oko 9 do 17 % ⁷⁷	od oko 13 % pa do oko 78 %	najviše oko 7 %
Ujedinjeno Kraljevstvo	2018	oko 28 %	od oko 6 % pa do oko 32 %	-	od oko 5 % za jedno dijete
Francuska	2225	oko 42 %	može iznositi do oko 116 % prosj. plaće	oko 18 % ⁷⁸	od oko 1 % pa do oko 21 %

Izvor: prosječne mjesečne neto plaće prema: <https://www.dzs.hr/>; <https://www.destatis.de/>; <https://www.journaldunet.fr/>; <https://en.wikipedia.org/>. Udjeli u prosječnim plaćama: izračun autora.

I roditeljske su naknade vezane uz prosjek prethodno isplaćivanih plaća, ali je najviši mogući iznos puno niži nego kod rodiljne naknade, dok nezaposlenima pripada pravo tek na neke minimalne iznose (300 eura u Njemačkoj predstavlja tek 13 % prosječne njemačke plaće). Dječji doplaci u svim državama čine doista tek malu dopunu obiteljskim primanjima i iznose do 5 % prosječnih plaća, osim ako nije riječ o obiteljima s troje ili više djece, u kojem se slučaju doplatku pribraja i dodatak za velike obitelji.⁷⁹

Kod oporezivanja dohodaka obitelji u svim je navedenim zemljama prisutna socijalna komponenta, bilo kroz oslobađanje dijela dohotka od oporezivanja (jednog od roditelja ili dohotka obitelji) bilo kroz porezni kredit umanjenjem poreznog duga umjesto porezne osnovice. U Hrvatskoj se tako za jedno dijete na ime osobnog odbitka može dobiti oko 67

⁷⁶ Tablica „Gospodarstvo – Osnovni pokazatelji“ dostupna na: <https://www.dzs.hr/>; <https://www.destatis.de/EN/FactsFigures/NationalEconomyEnvironment/EarningsLabourCosts/RealEarningsNetEarnings/RealEarningsNetEarnings.html>; <https://www.journaldunet.fr/patrimoine/guide-des-finances-personnelles/1166094-salaire-moyen/#salaire-brut-mensuel-moyen.html>; https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_European_countries_by_average_wage (13. rujna 2018.).

⁷⁷ Ako se rodiljnoj naknadi doda tzv. *Kindergeld*, onda država sudjeluje s najmanje 17 %.

⁷⁸ Ako se tome doda i naknada "Paje", oko 26 %.

⁷⁹ Ako imamo primjer obitelji s četvero djece, koja spada u cenzusnu grupu s najnižim primanjima, takva obitelj u Hrvatskoj može na ime doplatka za djecu dobiti oko 296 eura, što predstavlja oko 27 % prosječne hrvatske plaće, dok će pod istim uvjetima u Sloveniji dobiti oko 995 eura, što je oko 92 % prosječne plaće u Sloveniji.

eura mjesečno, što je značajno manje od npr. slovenskih cca 200 eura, njemačkih 400 eura (odnosno čak 619 eura ako se uzmu u obzir mogućnosti olakšice za potrebe skrbi ili obrazovanja). Čak i UK, kao najmanje socijalno orijentirana, daje mogućnost poreznog kredita zbog djeteta od cca 260 eura mjesečno (uz moguće dodatnih 50 eura zbog poreznog kredita za *family element*).

Smanjene stope oporezivanja potrošnje proizvoda koje koriste isključivo djeca nisu značajan oblik potpore obiteljima. Iako možemo biti sigurni kako je ta vrsta poticaja utrošena namjenski, što nije slučaj kod drugih oblika potpora, kod kojih nije poznato koji će oblik djetetovih potreba biti financiran, pa čak ni hoće li biti uopće potrošen na dijete, porez na dodanu vrijednost ne bi se trebao koristiti kao instrument socijalne politike. Iako sve navedene države imaju višestopne sustave PDV-a, kad je riječ o proizvodima za djecu, samo Hrvatska i UK imaju snižene stope PDV-a koje se odnose na neke vrste takvih proizvoda.

Postotak ukupnih izdvajanja za obitelj i djecu u odnosu na BDP, očekivano, najveći je u Francuskoj te iznosi 2,4 % BDP-a, zatim slijedi Slovenija, koja izdvaja 1,9 %, Hrvatska 1,8 %, Njemačka 1,7 % te na kraju UK s 1,4 % BDP-a.⁸⁰ Razvidno je kako u svim odabranim državama postoji manja ili veća sklonost države za pomaganjem obiteljima s djecom, a iz rezultata komparativne analize čini se kako se Hrvatska ne razlikuje puno od srednjoeuropske Njemačke i Slovenije. Ipak, kao bi se dobila realnija slika o dostatnosti tih sredstava, bilo bi potrebno uzeti u obzir i činjenicu da je prosječna plaća u Hrvatskoj najmanja što se tiče tih zemalja (čak više nego dvostruko manja nego u Njemačkoj, Francuskoj i UK), dok troškovi života nisu toliko manji. Zabrinjava i činjenica da je npr. u kolovozu čak 269.689 djece⁸¹ odrastalo u obiteljima koje raspolažu s dohotkom po članu obitelji manjim od 2328,20 kuna (što čini tek oko 37 % prosječne mjesečne plaće).

Iako državne potpore za obitelj i djecu uglavnom iznose manje od 2 % BDP-a, a nisu ni najvažniji čimbenik pri donošenju odluke o imanju djece, svaka bi zemlja trebala voditi računa da su ta sredstva pravedno raspoređena te da su dovoljna za minimalnu egzistenciju i sprečavanje siromaštva djece. U obiteljima s djecom ne bi trebala postojati briga oko egzistencijalnih pitanja niti bi obitelji trebale biti kažnjene zbog imanja djece. Istovremeno, ne treba zaboraviti kako potporu obitelji čine i ekonomska stabilnost, mogućnost usklađivanja rada i obitelji, stambeno zbrinjavanje, čuvanje i obrazovanje djece, zdravstvo, te kako takve potpore nisu samo čisti troškovi proračuna, već predstavljaju ulaganje u budućnost.

⁸⁰ Samo za usporedbu, kad je riječ o postotku koji u BDP-u imaju ukupni izdaci za socijalnu zaštitu, poredak je nešto drugačiji: Francuska 24,4 %, Njemačka 19,3 %, Slovenija 16,7 %, UK 15,8 %, dok je na zadnjem mjestu Hrvatska s 14,7 %. Izvor: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/images/0/05/Total_general_government_expenditure_on_social_protection%2C_2016_%28%25_of_GDP_%25_of_total_expenditure%29.png (12. rujna 2018.).

⁸¹ S mrežnih izvora Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje: <http://mirovinsko.hr/default.aspx?id=5> (19. rujna 2018.).

STATE SUPPORT FOR FAMILIES WITH CHILDREN: OVERVIEW OF SELECTED FINANCIAL SUPPORT AND A COMPARISON OF CROATIA WITH SOME OTHER EUROPEAN COUNTRIES

The paper deals with five types of public spending on family benefits aiming at helping families with children in Croatia, Slovenia, Germany, the UK and France. The analysed contributions are related to one-off payments for childbirth, maternity and parental allowance, child benefit, family income tax, and reduced VAT rates on products for children. These kinds of support are designed to provide economic and social security for families with young children, to prevent child poverty, to achieve a more equal distribution of the tax burden (compared to individuals or families without children), but also to have an impact on increasing the birth rate. The results of the research of the relevant regulations and other available documents indicate that there is a certain similarity among Central European countries when it comes to the adopted approaches to the issue, but also that there is a need for long-term strategies in relation to the distribution of social support. The conducted analysis opens up space for further research, especially in the field of family income tax.

Keywords: family policy, maternity allowance, child benefit, income tax

Blaženka Pavliček Budimir, attending the postgraduate doctoral study Fiscal System and Fiscal Policy at the Faculty of Law, University of Zagreb